

PRIM. DR JOVAN POPOVIĆ
(20. IX 1881 — 6. I 1972)

Dejan LAZIĆ

DR JOVAN POPOVIĆ JE, KAO UČITELJSKO DETE, ROĐEN U BAČKOM Gradištu 20. IX 1881. god. Maturirao je u Novom Sadu 1900. godine, a medicinu je studirao i diplomirao u Budimpešti 1906. godine. Od 1906. do 1908. god. radio je kao sekundarni lekar u bolnicama u Subotici i Temišvaru. Od 1908. do 1914. god. i 1919—1920. god. je opštinski lekar u Starim Sovama (sada Ravno). Mobilisan 1914. god., prebe-

Prim. dr Jovan Popović

gao je u srpsku vojsku i vrlo aktivno učestvovao u suzbijanju pegavca 1915. godine. Posle povlačenja, učestvuje na Solunskom frontu. Odmah posle rata nastavlja svoj rad opštinskog lekara. God. 1921. dolazi u Novi Sad, gde od 1922. do 1930. radi kao sreski sanitetski referent. Godine 1930. prelazi u higijensku službu. Od prvih dana stvaranja socijalno-medicinskih ustanova postaje privrženik Štamparovih socijalnih ideja u medicini i tim idejama je bio veran celog života, pa i u vreme osporavanja tih ideja i proganjanja dr Andrije Štampara u staroj Jugoslaviji. U Higijenskom zavodu, gde ostaje sve do drugog svetskog rata, obavlja dužnost šefa Socijalno-medicinskog odeljenja i zamenika direktora Zavoda, a dve godine vrši dužnost direktora. Za vreme okupacije je organizator i prvi upravnik šarvarske bolnice. Odmah posle oslobođenja radi kao šef Odseka za zdravstveno prosvetovanje u Povereništvu za zdravlje GIONSAPV, gde je i penzionisan. Godine 1947. je organizator i direktor Srednje medicinske škole, gde i predaje dva predmeta: zdravstveno prosvetovanje i patronažnu službu; iako penzioner, on te predmete predaje sve do 1960. god., a još 1971. god., kratko vreme pre smrti, predaje penzionerima u Novom Sadu. Umro je u Beogradu 6. januara 1972. god., a dva dana kasnije je u Beogradu kremiran.

To su, ako se to tako može nazvati, datumski podaci o dr Jovanu Popoviću. Međutim, o njemu je teško dati kratku biografiju. Njegov život je bio pun vitalnosti, do poslednjeg momenta, toliko pun raznovrsnih aktivnosti, da bi za najkraće opisivanje trebalo napisati čitavu studiju.

Dr Jovan Popović je za vrlo široki krug ljudi bio dr Jova, ili još intimnije: čika-Jova. Pod ta dva imena su ga znali hiljade ljudi, naročito na selima i kolonističkim naseljima. On je za njih bio simbol humanosti, poštenja i vrednoće, pun nesebičnosti, čovek velikog srca i još veće skromnosti. Ako se za nekoga može reći da je bio pravi narodni lekar, to se može s punim pravom reći za dr Jovana Popovića, dr Jovu. Duboka je njegova humanost, velika je njegova ljubav prema malom čoveku, a iz toga je proizašla njegova želja da tom malom čoveku, u čuvanju svog zdravlja, neveštom u organizovanju sopstvenog života, posveti ceo svoj život. Ta želja ga je odmah posle obaveznog bolničkog staža odvela na selo, a ta ista želja ga je docnije dovela i u Higijenski zavod. To su osnovne pobude celokupne njegove delatnosti, i kao lekara, i kao organizatora, i kao propagatora, i kao, u prvom redu, čoveka.

Ako bismo ga biografski želeli opisati, mi bismo ga i morali posmatrati kroz te prizme: kao lekara, kao organizatora, kao propagatora i kao čoveka. No, u njemu samom nije bilo podvojenosti, jer se sve to slivalo u jedno zajedničko, u čoveka: dr Jovu. On je, naime, u sve svoje aktivnosti unosio celog sebe, svoju dušu i srce, i to je ono što ga posebno odlikuje. On ni u čemu nije bio polovičan.

Kao lekar, dr Jova je bio odličan dijagnostičar, sa širokim medicinskim znanjem. Bolesniku nikada nije pristupao kao »slučaju«, nego uvek kao čoveku, delikatno i s puno osećanja za njegove nevolje. On nikada nije bio stranac u kući bolesnika, nego domaći prijatelj. Svoje bolesnike je obilazio i danju i noću, i zvan i nezvan, sve dok bolest ne bi bila likvidirana. Lečio je više besplatno, nego s honorarom, čak je i lekove davao besplatno, ponekad čak i hranu. Svaki svoj dolazak u kuću koristio je za

nenametnutu zdravstvenu propagandu, razgovorom o tekućim, aktuelnim pitanjima, povezujući taj razgovor s bolešću u kući.

Iz tih njegovih prvih seoskih lekarskih dana i potiče, docnije sistematski razrađena, njegova doktrina da je najefikasniji način zdravstvenog prosvetovanja individualni razgovori, jer je čovek najviše zainteresovan za temu koja se odnosi na njega lično, a mnogo su manje razumljiva i teška su za praćenje apstraktna predavanja po pojedinim zdravstvenim temama. Toga načela će se pridržavati docnije u celokupnoj svojoj zdravstveno-prosvetnoj delatnosti. On se u medicinskoj literaturi može smatrati kao osnivač takve škole zdravstvenog prosvetovanja koju je docnije proširio i na konkretne aktivnosti koje treba da budu očigledan primer onoga što se teoretski izlaže: pored zdravstvenih izložbi, prikazivanja filмова i pozorišnih dela sa zdravstvenom tematikom, kao pomagalicama u zdravstvenom prosvetovanju, što je prihvatio od dr Laze Markovića i sistemativizovao, on je kao nova pomagala uveo domaćičke tečajeve, tečajeve za negu odojčadi, kolektivnu izgradnju trotoara, ciglane, javnih bunara, klozeta; posebno, držeći se načela individualnog rada, treba podvući njegovu brojnu korespondenciju s vrlo velikim brojem saradnika i pojedinaca koji su mu se obraćali. Od posebnog značaja za ovakvu vrstu zdravstvenog prosvetovanja bile su tzv. »putujuće torbe« koje su sadržavale sve predmete potrebne za negu odojčadi i male dece, što je omogućavalo da se majke pridržavaju dobijenih saveta o nezi. Tako shvaćena i u praksi dobro sprovedena i efikasna zdravstvena propaganda privukla je pažnju ne samo naše medicinske javnosti, nego i mnogo šire, inostrane, te su lekari sa svih kontinenata dolazili u Novi Sad da proučavaju taj dr Jovin sistem i njegovo funkcionisanje. Ako bi se nekim merilom merilo šta je najoriginalnije u životnom delu dr Jovana Popovića, onda bi to bilo sigurno ono što je on novo uneo u zdravstveno prosvetovanje. To bi tako merio hladni posmatrač. Ja bih, s manje hladnog merenja, a s više srca, dao prednost pobudama koje su ga rukovodile da do toga dođe, a to je njegova humanost i ljubav prema malom čoveku.

Kao organizator, dr Jovan Popović je bio vrlo pedantan. Svaku svoju akciju je prethodno detaljno razradio, određujući joj svrhu i način izvođenja, navodeći poimenično sve saradnike i tačne datume. Tako razrađene programe je slao na odobrenje, radi pribavljanja finansijskih sredstava (koja su uvek dobijana, jer su programi bili uvek realni i dokumentovani). Tek se tada prilazilo realizaciji. Naravno, u prethodne radnje dolazili su i lični kontakti, bilo putovanjem, bilo dopisivanjem. Nijednu akciju nije organizovao kabinetski, nego uvek na licu mesta, i ta njegova veoma velika pokretljivost i vitalnost ogleđala se u celokupnom njegovom radu, čak i u dubokoj starosti. Ono što mu je kao organizatoru naročito pomagalo, to je bila njegova sposobnost da za svaku akciju odabere najprikkladnije saradnike, a posebno njegova sposobnost da privuče ljude, njegov lični šarm. Pod tim ličnim šarmom podrazumevamo ne samo njegovu iskričavost u brzom shvatanju i prihvatanju tuđih ideja, nego pre svega njegov optimizam i laki humor koji nikada i nikoga ne vredi. On nije bio suhoparan ni kada govori o sasvim suhoparnim stvarima, kao što su, na primer, cigle, cevi, asfalt i slično. Sve je to kod njega bilo povezano s čovekom, a vrlo često pomešano s ponekom anegdotom.

Svoje organizatorske sposobnosti pokazao je i u borbi protiv pegavca u Sremu.

Sve do posljednjeg daha bio je svežeg duha i telesno vitalan. Iako je bio u dubokoj starosti, to se na njemu nije mnogo primećivalo. Njegova memorija je bila fenomenalna. Kada bi, još kratko vreme pred smrt, osvežavao uspomene, bez ikakvog naprezanja citirao je datume i imena u vezi s događajima od pre 60 i 70 godina. I diskutovao o opravdanosti ili neopravdanosti pojedinih akcija, kao da su one sada prisutne ili da se sada planiraju.

Kao čovek dr Jovan Popović je, u prvom redu, bio veliki humanista. U tom pravcu je vaspitan još u kući, a humanistička gimnazija — čijih se svih profesora rado sećao i o njima pričao i anegdote — produžila je nadgradnju u tom smislu. Njegova humanost se ogledala u svakom njegovom gestu, jer je sve radio za čoveka, i to za malog čoveka. On je sam sebe nazivao malim čovekom. Mišljenja sam da je i to jedan razlog više da se on može smatrati velikim čovekom, baš zbog te svoje, skoro bi se moglo reći, preterane skromnosti koja je dominirala uvek kada se radilo o njegovoj ličnosti i njegovim interesima. No, ne samo zbog toga! On je velik zbog svoje velike ljubavi za one koji pate i zbog toga što je celog sebe dao da im ublaži patnje.

Dr Jovan Popović je od osnivanja bio član Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije. Za naučne sastanke dao je i dva rada iz te oblasti: »Prilog istoriji socijalno-medicinske delatnosti između dva svetska rata« i »Portret dr Laze Markovića«. No, on je na drugom polju, na polju zdravstvenog prosvetavanja, dao daleko više svojih radova, objavljenih u raznim časopisima, kao što su, na primer, »Zdravlje«, »Godišnjak Matice srpske« i dr., kao i u dnevnim listovima. U izdanju Higijenskog zavoda u Novom Sadu je 1957. god. izašla njegova knjiga »Prilog metodici zdravstvenog prosvetavanja«. Sve do pred smrt radio je na uspomenu iz borbe protiv pegavca 1915. god. Tako se, u radu, završio život jednog velikog radnika.

PRIM. DR MARTIN HORVAT
(21. X 1910 — 16. III 1972)

Nikola KORIN

MNOGI SU LIJEČNICI STVARALI TIHO I SKROMNO, MNOGI SU U svom svagdanjem životu rješavali dileme koje nisu drugi, a katkad ni njihovi suradnici zamjećivali. Neki su tek nakon smrti postali veliki. Neki su se namjerno žrtvovali da riješe upravo one dileme, koje su postale sa-
držajem njihovog života.

Prim. dr Martin Horvat